

Hyvää mutta vanhaa viiniä uudessa leilissä

Juhani Suomi: Lohen sukua. Otava 2010. 751 s.

Jokainen historian ammattilainen tietää, kuinka tuskallinen prosessi oman tekstin radikaali tiivistäminen yleisesitykselliseen muotoon on. Juhani Suomi on suorittanut tällä saralla erityisen vaativan savotan tiivistäessään kahdeksan Kekkos-kirjaansa yksiin kansiin. Uusi teos ei ole suunnattu historian ammattilaisille, vaan suurelle yleisölle. Tämän vuoksi olisi epäoikeudenmukaistakin odottaa siltä mitään radikaalisti uusia tulkintoja.

Tämän muistaenkin teos muodostaa kollegoille pienen pettymyksen, sillä se on todella vanhan kertausta niin sisältöineen kuin tulkintoineen. En kuulu niihin, jotka lienevät melkein ilakoiden odottaneet, että ”mitähän sen on ollut pakko myöntää uusien lähteiden pohjalta”. Niihin kuitenkin kuulun, joiden mielestä Juhani Suomen kaltainen ansioitunut tutkija olisi voinut, tehdäkseen oikeutta itselleenkin, myös muokata tekstiänsä asiasisältöä uudelleen.

Teos seuraa kirjasarjan latuja myös esitysmuodoltaan. Se on jatkuva sisä- ja ulkopolitiikan tapahtumien luettelo, nimiä, neuvotte-luja, hallituksia, kommuniqueoita ja

niin edelleen. Toki suurella ammatitaidolla ja sujuvalla kynällä esitetynä. Tavallisen lukijan tavoittamista olisi kuitenkin edesauttanut yleisempi esitystapa, jossa olisi voinut olla raaka yksityiskohtien suhteen. Jokainen niitä kaipaava voi löytää ne elämäkertasarjasta.

Valitettava on myös se ratkaisu, että myöhempää tutkimusta ei ole otettu huomioon edes kilpailevina Kekkos-kuvina, vaikka Suomen oman teossarjan viimeisenkin osan ilmestymisestä on jo vuosikymmen. Suomi ei esittele eikä analysoi esimerkiksi Hannu Rautkallion, Lasse Lehtisen tai Jukka Seppisen tulkintoja. Ymmärrän tämän siltä kannalta, että hän katsoo varmasti jo riittävän monta kertaa esittäneensä omat asiaperusteensa näiden tutkijoiden tulkintoja vastaan.

Suurin osa suuresta yleisöstä – eli nimenomainen kohdeyleisö – kuitenkin luultavasti tuntee Kekkos-tutkimuksista vain median kuvan ja on monissa tapauksissa lukenut todennäköisemmin Rautkallion ja Lehtisen kirjat kuin Suomen, koska ne tarjoavat dramaattisempia tulkintoja. Sitä olisi kiinnostanut saada selvyyttä, millä perusteilla tutkijat ovat niin eri mieltä. Juhani Suomella olisi ollut aika monen taalan paikka esitellä lyhyesti ja populaarissa muodossa ne perusteet, joilla hän katsoo kumoavansa toisten tulkinnoista ainakin pääväittämät.

Ja jos pitääkin edellä mainittujen herrojen tulkintoja liian poleemisina, niin miten voi perustella, ettei edes Timo Soikkasen Ulkoministeriön historian tulkintoja kommentoida?

Kekkos-monografia seuraa teossarjaa siinäkin, että senkään Kekkosessa ei löydy moitteita sijaa. Vain muut juonittelevat, toimivat itsekkäästi, aiheuttavat vaikeuksia ja tekevät virheitä, ”uhoavat” (usein toistuva termi), ja heistä sopii käyttää arvoväritteisiä, kielteisiä ilmaisuja. Kekkoson omaa toimintaa verrataan niin usein Sisyfok-

seen, että se olisi sopinut yhtä hyvin kirjan otsikkoon kuin siellä nyt oleva lohi.

Edellä todetulla en väitä, että Juhani Suomi olisi ollut sokea Kekkoson virheille. Siihen hän on aivan liian pätevä tutkija. En myöskään edes yritä ottaa kantaa siihen, mikä olisi se virheetön ja oikea kuva Kekkosesta. Mutta häiritsevää on, jos Kekkos-kritiikin ainoiksi perusteiksi nähdään pelkästään ”sitkeästi elävät ennakkoluulot”, ”tiedotusvälineiden luomat mielikuvat”, ”sopuli-ilmiö”, ”viime vuosien aikana tapahtuneen ja yhä jatkuvan turvallisuuspoliittisen takinkääntömmä” perusteleminen ja ”henkilökohtaisista syistä juontuva vanha Kekkos-kauna”. Tuntee siltä, että legitimiä ja perusteltua Kekkos-kritiikkiä ei edes voisi olla olemassa.

On myös pakko sanoa, että nootikkriisin selittäminen pelkällä kansainvälisen politiikan näkökulmalla ja sen erottaminen kokonaan Suomen presidentinvaalista ei enää ole uskottavaa. Tai otettakoon samalta ajalta yksityiskohta: tulkinta Kekkoson vuoden 1961 vierailusta Englannissa. Juhani Suomen mukaan vierailu oli menestys ja läpimurto, kun puolueettomuus tunnustettiin.

Ei tämä tietenkään merkityksentöntä ollut. Mutta Foreign Officen sisäisestä keskustelusta käy ilmi, että britit olivat itse asiassa pettyneitä vierailuun. He olisivat halunneet Kekkoselta edes jonkin vihjauksen siitä, että tämä ymmärsi ajavansa idänpolitiikkaansa vain pakosta. Sellaista signaalia he eivät kokeneet saaneensa. Lisäksi Englannin ja Yhdysvaltain yleisenä linjana oli noina vuosina puhua Suomen puolueettomuudesta eniten silloin, kun he uskoivat siihen vähiten: se oli ainoa keino tehdä Krem-lille vaikeaksi hyökätä tuota puolueettomuutta vastaan. Vasta 1960-luvun lopulla puolueettomuusvakuuttelut olivat selkeästi aitoja ja Kekkosta kohtaan tunnet-

tu henkilökohtainen luottamus nousut.

Juhani Suomi on – jälleen kerran – tehnyt sen, mitä on lähtenyt tekemään, erinomaisella ja itseään säästämättömällä ammattitaidolla. Kekkonen saattaminen yksiin kansiin on suurtyö, jota kukaan ei ole vielä paremmin tehnyt, enkä usko, että kykenee tekemäänkään. Tärkeimmässä Juhani Suomi on onnistunut täysin: hän on tavoittanut Kekkonen mielenmaiseman, Kekkonen arvomaailman ja kaiken sen, mikä Kekosta tämän omassa mielessä ohjasi.

Mutta silti pelkään, että varsinaisen tavoite on jäänyt saavuttamatta. Kollegoille uusi teos on vain tiivistelmä, joka ei sisällä mitään yllätyksiä. Varsinaiselle kohderyhmälle, valtaosalle suurta yleisöä, yli 700 sivun tiiliskivessä on liikaa paksuutta ja yksityiskohtia, joiden perässä ei pysy. Eivätkä ne yksityiskohdat lopulta ratkaise suuren yleisön mielikuvaa siitä, kuka oli suomettunut ja kuinka paljon, tai mitä tuo suomettuminen edes oli.

– VESA VARES